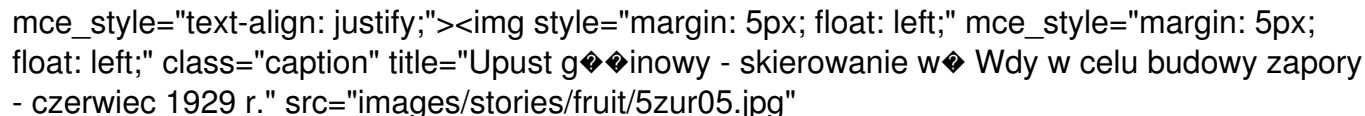


<p style="text-align: justify;" mce_style="text-align: justify;">Budow❖elektrowni w ❖urze sp❖a Pomorska Elektrownia Krajowa ?Gr❖ek? rozpocz❖ wiosn❖ 1928 r. Kierownikiem zosta❖ Szwajcar Hans Hurzeler ? ucze❖wybitnego polskiego hydrotechnika prof. Gabriela Narutowicza. Budow❖zapory i kana❖u powierzono du❖kiej firmie ?Hojgaard & Schultz z Kopenhagi.
G❖nymi projektantami hydroelektrowni byli prof. Karol Pomianowski z Politechniki Warszawskiej i in❖. Alfons Hoffmann ? dyrektor PEK ?Gr❖ek?. Projektantem zapory i zast❖c❖ kierownika budowy zosta❖ in❖. Jerzy Skrzy❖ki, kt❖y p❖iej projektowa❖ m.in. betonow❖ zapor❖w Por❖bce na Sole. </p> <p style="text-align: justify;">Projekty poszczeg❖nych budowli powsta❖y w biurach projektowych PEK ?Gr❖ek?. Prace ? co by❖o nowo❖ci❖ ? prowadzono na trzy zmiany, w tym w nocy przy ❖wietle reflektor❖. W celu transportu materia❖❖ budowlanych i urz❖dze❖wybudowano 5-km lini❖kolejki w❖skotorowej z ❖ura do stacji kolejowej w Osiu. Przy budowie, w szczytowym okresie prac, zatrudnionych by❖o oko❖o 1500 os❖, co czasowo zlikwidowa❖o bezrobocie w powiecie ❖wieckim. Robotnicy i rzemie❖lnicy zarobili oko❖o 2 mln z❖, drugie tyle kosztowa❖y materia❖y budowlane. Ca❖kowity koszt budowy zamkn❖ si❖zawrotn❖ na tamte czasy sum❖ 15 mln z❖. Kosztowne by❖y prace uboczne zwi❖zane z utworzeniem Zalewu ❖urskiego np. budowa 6 most❖, w tym w Tleniu i Grzybku, wykonanie przepust❖, wzmocnienie nasyp❖ kolejowych. Rekordowy by❖ czas prac budowlano-monta❖owych ? 16 miesi❖y.</p><p>
</p><p style="text-align: justify;" mce_style="text-align: justify;">Uroczystego uruchomienia elektrowni dokona❖ 15 lutego 1930 r. prezydent Rzeczypospolitej Polskiej prof. Ignacy Mo❖cicki. By❖ to centralny element obchod❖ 10-lecia powrotu Pomorza do Polski. Elektrowni❖wyposa❖ono w dwie najnowocze❖niejsze w❖czas turbiny systemu Kaplana o regulowanym k❖cie ❖opat wirnika, znanej, austriackiej firmy VOITH, sprz❖ni❖e z generatorami szwedzkiej ASEA o mocy 8,8 MW. By❖y to pierwsze ?kaplan❖ki? w Polsce i jedne z pierwszych w ❖wiecie (wg niekt❖ych ❖r❖e❖ pierwsze) zbudowane na tak wysoki, 15,5 m, spad. Elektrownia by❖a najwi❖szym w Drugiej Rzeczypospolitej zak❖adem wodno-elektrycznym. Obok niej wybudowano nowoczesn❖ rozdzielni❖? pierwsz❖ w Polsce napowietrzn❖. Obs❖uga elektrowni sk❖ada❖a si❖z 4 dy❖urnych nastawni, 4 maszynist❖ turbin, zaporowego, kierowc❖, pracownika administracyjnego oraz pracownik❖ konserwacyjno-budowlanych. Pierwszym kierownikiem Elektrowni ❖ur zosta❖ Jan Glama. Elektrownia pracowa❖a kilka godzin dziennie, w okresie najwy❖szego zapotrzebowania na energi❖elektryczn❖.</p><p style="text-align: justify;" mce_style="text-align: justify;">W wyniku budowy 18 m wysoko❖ci zapory powsta❖ sztuczny zbiornik o powierzchni 440 ha, pojemno❖ci 16 mln m sze❖c. wody, d❖ugo❖ci blisko 12 km zwany Zalewem ❖urskim. Dzi❖i jego utworzeniu znacznie wzros❖a rola turystyczna Tlenia. Jeszcze w latach 30-tych zacz❖ tam powstawa❖hotele, o❖rodki wypoczynkowe. Jednak prawdziwy rozw❖ nast❖pi❖ po II wojnie ❖wiatowej. Dzi❖i temu Tle❖sta❖ si❖prawdziw❖ turystyczn❖ per❖❖ Bor❖ Tucholskich. Jego uroki krajobrazowo-turystyczne popularyzowa❖ w okresie mi❖zywojennym w du❖ej mierze Alfons Hoffmann, organizuj❖c wycieczki, zjazdy np. dla go❖ci

ze Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Związku Elektrowni Polskich, a także obozy dla harcerzy. W ich trakcie zwiedzano elektrownie w Łurze i Gręku, z Łodzi holowanych przez motorówki podziwiano pięć obydwu sztucznych zbiorników. W najciekawszych zakątkach Zalewu Łurskiego zbudowano specjalne przystanie, wokół niego zaś wytyczono trasę spacerową zwaną "Promenadą Hoffmanna". Walory turystyczne Tlenia i Bor Tucholskich popularyzowały wydawane przez PEK "Gręki" informatory. Powstanie obydwu elektrowni znacznie podniosło atrakcyjność tych terenów, zwiększyło też zainteresowanie nimi np. w ówczesnej prasie, przewodnikach turystycznych. Zalew Łurski stał się też miejscem wypoczynku mieszkańców powiatu Łwieckiego.



W 1931 r. przy elektrowni utworzono z inicjatywy Alfonsa Hoffmanna Klub Kajakowy "Wda", wybudowano przystań wodną. Jego członkowie uczestniczyli w licznych spływach np. Wd, Brd, Wis, Drw. Sekretarz klubu Bronisław Januszewski zredagował jeden z pierwszych, jeśli nie pierwszy, przewodnik kajakowy po Wdzie i jeziorach Szwajcarii Kaszubskiej. Przy elektrowni działał też Amatorski Zespół Teatralny, który spektakle z repertuarem klasycznym prezentował także np. w Osiu, Drzycimiu. Czynną była również świetlica z czytelnią. Na organizowane corocznie na łwieym powietrzu nad Zalewem Łurskim "Dni Morza" zjeżdżali tłumnie mieszkańcy powiatu Łwieckiego. Szczególnie popularności cieszyła się zabawa taneczna oraz zawody wioślarskie.

Uruchomienie Elektrowni Łur pozwoliło na pokrycie całego zapotrzebowania klientów PEK "Gręki" na prąd zarówno w Gdyni jak i pozostałych miejscowościach Pomorza. Elektrownie należące do "Gręki" mogły wyprodukować 30 mln kWh prądu rocznie, odbiorcy zużywali 25,4 mln kWh. Nadwyżka pozwoliła na dalszą elektryfikację ziemi pomorskiej. Jednocześnie przyczyniła się do realizacji przez Alfonsa Hoffmanna kolejnego pomysłu "budowy w Gręku nowoczesnej Fabryki Grzejników".

tekst: Mariusz Chudecki

Fot. z archiwum autora

<http://www.bractwoczarnejwody.org.pl/>

<http://www.bractwoczarnejwody.org.pl/>

Budowa elektrowni w Łurze spółką Pomorska Elektrownia Krajowa "Gręki" rozpoczęła wiosną 1928 r. Kierownikiem został Szwajcar Hans Hurzeler uczeń wybitnego polskiego hydrotechnika prof. Gabriela Narutowicza. Budowa zapory i kanału powierzono duńskiej firmie "Hojgaard & Schultz z Kopenhagi".